

УДК 930

LEGISLATIVE AND REGULATORY COMPONENT OF THE ENVIRONMENTAL POLICY OF MODERN UKRAINE: HISTORICAL AND LEGAL ASPECT (90S OF THE XX CENTURY-BEGINNING OF THE TWENTIETH CENTURY).**ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНА СКЛАДОВА ПРИРОДООХОРОННОЇ ПОЛІТИКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ (90-ТІ РР. XX СТ. – ПОЧАТОК XXI СТ.)****Sobol S. / Соболев С.С.***postgraduate student in history and archaeology / аспірант з історії та археології
Volodymyr Dahl East Ukrainian National University**Kyiv, 17 John Paul II Street, 01042**Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля,
Київ, Іоанна Павла II 17, 01042*

Анотація. У статті розглянуті питання трансформації законодавчо-нормативних документів, щодо державної політики незалежної України у пострадянський період.

Метою та завданням власного вивчення авторка поставила: 1) аналіз та узагальнення законів України, Указів Президента, постанов Кабміну, розпорядчих та нормативних актів місцевих органів влади; 2) виявлення причин виділення в законах, постановах тощо, нових тенденцій у зміні законотворчої діяльності та практики з природоохоронної та екологічної ситуації в процесі нагальних проблем та необхідності їх вирішення.

Зроблена спроба прив'язки внутрішніх проблем з означеної проблематики до глобальних загальносвітових. У статті обґрунтовується наявність трьох періодів змін у законодавчо-нормативній політиці, що витікають зі змін державного, політичного та соціально-економічного розвитку сучасної України з початку 90-х рр. XX ст. до сьогодні. У зв'язку з цим наголошено і розкрито спрямованість правових документів першого періоду – від проголошення Незалежності до 1996р.; другого – від прийняття Конституції України до початку XXI ст.; третій – від початку XXI ст. до сьогодні, що пов'язано з вирішенням не тільки внутрішніх, але й участю української держави в загальносвітовій боротьбі з глобальними екологічними проблемами людства.

Ключові слова: Закони, Укази України з екологічної та природоохоронної діяльності, рішення КМУ та місцевих органів влади; сутність трьох періодів трансформації правових документів.

Вступ.

Сучасна екологічна ситуація в Україні вимагає від всіх державних та самоврядних органів влади цілеспрямованого формування нових законодавчо-нормативних актів, що повинні забезпечити багатопланову систему «суспільство-природа-людина». Останні роки XX століття та перші більш ніж два десятиліття нинішнього століття цьому підтвердження. Для України, як молодій незалежній державі, це особливо значимо. По-перше, у своїй Конституції 1996р. держава наголосила на найвищу соціальну цінність саме людину; по-друге, наша країна пережила і продовжує переживати наслідки Чорнобильської техногенної катастрофи; по-третє, на зламі XX-XXI ст. Україна включалася до вирішення не тільки власних, далеко не локальних, але й глобальних проблем людства.

Відповідно до цього молода незалежна держава розгорнула велику діяльність у плані утворення нової законодавчо-нормативної складової правових рішень в галузях екології та природоохоронного забезпечення боротьби з екологічними негараздами.

Вивчення цієї проблеми постало предметом дослідження фахівців-правознавців, економістів, екологів, філософів, істориків.

З позиції свого дослідження при розгляді публікацій з проблеми авторка виділила праці правознавців П.П. Войтовича [1] та О.В. Патлачука [2], а також вивчення історика М.В. Болотських [3] та економіста М.М. Ігнатенка [4].

Знайомство з науковою літературою дозволило авторці, з урахуванням окремих висновків попередників, визначити мету та завдання власної статті: 1) провести аналіз та узагальнення Законів України Указів Президента постанов Кабміну, розпорядчик та нормативних актів місцевих органів влади; 2) класифікувати та зробити періодизацію прийняття рішень всіма гілками влади; 3) розглянути витoki виділення в Законах, постановах тощо нових тенденцій у зміні законотворчої діяльності та практики з природоохоронної та економічної безпеки в процесі нагальних проблем та необхідності їх вирішення.

Основний текст

Сучасний стан існування 30-ти річної Незалежної України висуває перед державою та її населенням нагальну проблему вирішення природоохоронних заходів, які, загалом, обумовлюються не тільки внутрішніми але й загальносвітовими проблемами. Серед них: 1) наявність парникового ефекту; 2) знищення захисного озонового шару; 3) повсемісне у масштабах планети «нераціональне використання» мінеральних та органічних ресурсів, що призводить до виснаження землі; 4) техногенна Чорнобильська аварія; 5) аварії на промислових підприємствах США, Індії, Японії та інших країн; 6) збройні конфлікти у В'єтнамі, Афганістані, Перській затоці, Югославії; 7) розробка всупереч міжнародних домовленостям в окремих країнах новітніх зразків зброї масового ураження.

Цей перелік можна подовжити, але навіть і його досить стислий виклад покладає на кожну країну обов'язок займатися природоохоронною сферою в галузі правового поля.

Починаючи з 1991р. в нашій державі робилися спроби привести в дію та прийняти до керівництва сучасну законодавчо-нормативну базу з проблеми.

На наш погляд їх прийняття та реалізація може мати таку періодизацію.

Перший період визначається початком 90-х рр. ХХ ст., а його закінчення датується прийняттям 28 червня 1996 р. прийняття першої у Незалежній Україні – її нової Конституції.

На наш погляд важливі для розгляду два закони України: 1) від 25 червня 1991 р. «Про охорону навколишнього середовища»; 2) від 24 лютого 1994р. «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення».

Перший законодавчий акт встановив по-перше, загальні фундаментальні постулати про основні принципи та виміри охорони навколишнього середовища в Україні [5]. По-друге, визначені правові, економічні та соціальні заводи тогочасної організації природоохоронної та економічної діяльності.

Другий закон врегулював у правовому полі відносини людини – суспільства – державних органів – установ, підприємств та організацій у врегулюванні санітарно-епідеміологічного служби [6].

Важливо водночас зазначити, що наведені Закони та деякі нечисельні інші право нормативні документи цього періоду були, з одного боку, відходом від загальносоюзних, носили більш конкретний, притаманний Україні, її природному середовищу та українському суспільству характер. З іншого – продовжували мати в своєму змісті декларовано застарілі зміни, а головне переважно не зовсім відповідає принципам законотворчої діяльності та Законам з означеної проблеми які затвердилися в Європейському Союзі.

Переходом від першого до другого періоду постало прийняття Конституції України 1996р.

Визначимо, насамперед , ст. 16 «Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави.» найбільш важливу, бо стосується: 1) самого існування українського народу; 2) здоров'я кожної людини на території України; 3)стосується не тільки сучасного, а й майбутніх поколінь, тобто генофонду народу.

У Конституції визначені обов'язки держави, розширені критерії екологічних та природоохоронних прав [7].

Характерно, що вже у вересні 1996р. Кабінет Міністрів України прийняв Постанову №1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів [8].

Ця постанова по суті вперше за період існування Незалежної України затвердила досить повний перелік заходів в екологічній та природоохоронній діяльності.

Проте майже до 2002р. фахівці в галузі екологічного права підіймали питання про необхідність розширення переліку видів діяльності, а також про виділення об'єктів природоохоронної діяльності підвищеної небезпеки, в окрему категорію та визначення специфічних підходів держави і суспільства до них.

Ці та інші недоліки почали виправлятися піл час третього періоду, який охоплює період з початку XXI ст. до 2021р. виключно.

Саме третій період знаменував кількісний і якісний прорив у правотворчій діяльності з екологічної безпеки та охорони довкілля.

Слід зазначити, що з 2002р. Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та органи місцевого самоврядування прийняли цілу низку, відповідно законів, постанов та розпоряджень і нормативних актів які були спрямовані на підвищення рівня здійснення правоохоронно-нормативної діяльності у історико-правовому контексті.

Серед законів наголосимо на два основних – від 21 грудня 2010 р. та від 20 березня 2018р.

У першому «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» визначені засади національної

екологічної політики держави на довгостроковий період [9].

Другий Закон «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018р. [10]

Постало на початку періоду питання про екологічний аудит. Вирішення його розпочато в Законі «Про Положення про Державний комітет природних ресурсів України» від 21.06.2004р. [11] та продовжено в Законах України – «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 [12] та «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» від 19.05.2011р. [13] присвячений встановленню дозвільної системи у сфері господарської діяльності з урахуванням еколого-природоохоронних положень.

На новий рівень було підняте і нормативно-розпорядчі рішення Кабміну України питання у сфері екологічного захисту, насамперед, у Постанові Кабміну України від 11 липня 2002 року «Про ідентифікацію та декларування» [14]

Ці положення доповнені новою Постановою КМУ від 28 серпня 2013 року «Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку» [15].

Ще одна особливість притаманна документам органів місцевого самоврядування. Їх характерна особливість – вони конкретизують положення законів і постанов КМУ з урахуванням специфіки та особливостей розвитку того чи іншого регіону або територіальної громади.

Третій період, таким чином за своїм змістом, по-перше, характеризується кількісним і якісним суттєвим збільшенням Законів та Постанов Кабміну України; по-друге, виключенням спеціальних положень про систему незалежного оцінювання об'єктів екологічного аудиту; по-третє, прийняттям у 2010 р. та 2018 р. двох стратегічних Законів про державну екологічну політику України на період до 2020 року, та про стратегічну екологічну оцінку наслідків для довкілля та здоров'я населення тощо.

Отже, підбиваючи підсумки аналізу третього періоду законодавчо-нормативної діяльності можна сказати, що лише з 2015 року, як показує аналіз документів, почала з'являтися тенденція більш-менш приведення їх до стандартів ЄС.

Підсумковуючи вищесказане, можна б було сказати що Україна стала на шлях покращення екологічного стану та переймається і робить майже все на законодавчому та соціальному рівнях. Але все зроблене виключає той факт, яким є початок війни, яку розв'язала Російська Федерація, яку переживає сьогодні Україна та весь світ. Під час війни знищується інфраструктура цілих регіонів, що призводить до забруднення повітря та ґрунтових вод. Багато природоохоронних об'єктів, що припинили свою діяльність, що має безпосередні критичні екологічні наслідки. Серйозну проблему становить вплив війни на енергетичну сферу, що відбивається у ренесансі вуглецевого палива. А це означає ще більше викидів, ще більше забруднень... Тотальний вплив має також і зруйнована Росією Каховська ГЕС.

Висновки та шляхи подальшого дослідження.

Таким чином, аналіз діяльності ВРУ та КМУ розпорядчих та нормативних

актів місцевих органів влади як суб'єктів забезпечення і реалізації покращення природоохоронної та екологічної ситуації України та виведення на шлях до стандартів ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища свідчить про позитивну тенденцію розвитку нормативно-правового забезпечення їх діяльності у досліджуваній сфері, зокрема шляхом подальшого розвитку роботи у напрямку природоохоронної політики України, наближення її до законодавства ЄС. Але не можна пропустити той факт, що актуальна військова ситуація поскладнює та тотально погіршує стан всіх сфер розвитку України і насамперед екологічний фон не тільки в Україні а й в світі.

На думку автора подальше вивчення теми можна зосередити: 1) шляхом порівняльного історичного аналізу розвитку природоохоронних і екологічних заходів як складова частина соціально-економічної діяльності населення країни; 2) підготовка правового збірника що включає природоохоронні законодавчі нормативні акти та особливо практичні коментарі та рекомендації; 3) з урахуванням перших двох напрямків впливає третій - створення фундаментального дослідження яке об'єднує перші два.

Література:

1. Войтович П.П. Захист навколишнього середовища у збройних конфліктах. К.: Гельветика, 2017. – 132с.
2. Патлачук О.В. Природоохоронні доктрини в системі джерел права. К.: Фенікс 2018. – 148с.
3. Земельна реформа в Україні: еколого-соціальні умови реалізації в історичному контексті (90-і рр. ХХ ст. - 2005 р.) : Текст. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / М. В. Болотських; Східноукр. нац. ун-т ім. В.Даля. - Луганськ, 2006. - 197 с.
4. Ігнатенко М.М. Формування ресурсного потенціалу розвитку сільських територій: Текст. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / М. М. Ігнатенко ; Білоцерків. нац. аграр. ун-т. — Біла Церква, 2010. - 173 с.
5. Закон України «Про охорону навколишнього середовища» // Відомість Верховної Ради України - 1991 - № 41 - ст.546
6. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» // Відомість Верховної Ради України - 1994 - № 27 - ст.218
7. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» // Відомість Верховної Ради України - 1994 - № 27 - ст.218
8. Конституція України // Відомість Верховної Ради України - 1996 - № 30 - ст. 141
9. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» // Відомість Верховної Ради України - 2011 - № 26 - ст. 218
10. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» // Відомість Верховної Ради України - 2018 - № 16 - ст.138
11. Про Положення про Державний комітет природних ресурсів України

указ Президента України від від 21.06.2004р. N 177/2004

12. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» // Відомість Верховної Ради України - 2005 - № 48 - ст.483

13. Закон України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» // Відомість Верховної Ради України - 2011 - № 47 - ст.532

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про ідентифікацію та декларування»// № 956 від 11 липня 2002 р.

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку» // № 808 від 28 серпня 2013 р.

Abstract. *The article deals with the issues of transformation of legislative and regulatory documents regarding the state policy of independent Ukraine in the post-Soviet period.*

The purpose and objectives of her own study were set by: 1) analysis and generalization of the laws of Ukraine, decrees of the President, resolutions of the Cabinet of Ministers, administrative and normative acts of local authorities; 2) identify the reasons for the selection in laws, resolutions, etc., new tendencies in the change of legislative activity and practice in the environmental and environmental situation in the process of urgent problems and the need to solve them.

An attempt is made to attach internal problems to this problem to the global global.

The article substantiates the existence of three periods of changes in legislative and regulatory policy, which flows from changes in the state, political and socio-economic development of modern Ukraine since the early 1990s. To the present. In this regard, the orientation of the legal documents of the first period - from the proclamation of independence to 1996 is emphasized and disclosed; the second - from the adoption of the Constitution of Ukraine to the beginning of the 21st century; The third - from the beginning of the 21st century. To this day, which is related to the solution of not only the internal but also the participation of the Ukrainian state in the global struggle against the global environmental problems of mankind.

Keywords: *laws, decrees of Ukraine on environmental and environmental activities, decisions of the CMU and local authorities; The essence of three periods of transformation of legal documents.*

Науковий керівник: *д.і.н., проф. Михайлюк В.П.*

Статья надіслана: 29.08.2023 р.

© Соболев С.С.